

TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA “MALIN İFASI” HUSUSUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Av. Nurgül KUTBAY

TKHK m. 9/f. 1 hükmü kapsamında satış sözleşmelerinde satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür. Hükümde ayıplı malda satıcının sorumluluğu satış sözleşmesi dikkate alınarak düzenlenmiştir. Doktrinde birçok yazar kanun maddesinde yer alan “malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslimi” ifadesinin karşılığı olarak malın ifasının anlaşılması gerektiğini belirtmektedir¹. Bu görüş kapsamında satıcının ayıplı maldan sorumlu olmasının şartlarından biri de ifadır. Görüş kapsamında malın ifasının satıcının ayıptan sorumluluğunun doğmasında şart olup olmadığı değerlendirilebilmek için Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında ayıplı mal kavramının değerlendirilmesi gerekmektedir.

TKHK m. 8/f. 1 hükmünde ayıplı mal tanımlanmaktadır. Söz konusu madde kapsamında ayıplı mal; tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır. Hükümde ayıp tanımlanırken “tüketiciye teslim anı” ifadesi ve “sözleşmeye aykırı mal” ifadesi kullanılmıştır. Aynı maddenin 3. fıkrasında “sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa” ifadeleri kullanılmış ve sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmeme ve gereği gibi monte edilememe sözleşmeye aykırı ifa olarak kabul edilmiştir.

TKHK m. 13/f. 1 hükmünde de ayıplı hizmet kavramı düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm kapsamında ayıplı hizmet, sözleşmede belirlenen süre içinde başlamaması veya taraflarca kararlaştırılmış olan ve objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan hizmet olarak tanımlanmıştır.

Kanun koyucu TKHK m. 8 ve TKHK m. 13’de ayıplı mal ve ayıplı hizmet kavramını tanımlarken “sözleşmeye aykırı mal”, “sözleşmeye aykırı hizmet” ve “sözleşmeye aykırı ifa” kavramlarını kullanmıştır. Bu noktada “ifa” kavramının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Borçlanılmış bir edimin yerine getirilmesi ifa olarak adlandırılmaktadır². Borçlu edimini tam ve doğru bir şekilde ifa ederse borcundan kurtulmaktadır³.

¹ Murat Aydoğdu, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Ankara 2015, s. 142; Arif Kalkan, Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim Dalı, Kayseri, 2016, s. 119; İ. Yılmaz Aslan, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, Bursa 2014, Aslan, s 97.

² Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2016, s. 906; Şeref Ertaş, “Borçların İfası İle İlgili Yeni Borçlar Kanununun Değerlendirilmesi”, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Cevdet Yavuz’a Armağan**, İstanbul, 2011, ss. 309-318, s. 310; Hüseyin Hatemi , Emre Gökyayla,: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2015, s. 203; Aslan, a.g.e., s. 124; M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku, C. 2**, İstanbul, 2012, s. 322.

³ Eren, a.g.e., s. 906; Cevdet Yavuz: **Satıcının Satılanın ‘Malın’ Ayıplarından Sorumluluğu**, İstanbul 1989, s. 45; Aslan, a.g.e., s. 124.

İfanın borç ilişkisinde kararlaştırılmış olan konu, tutar, yer, zaman ve kişi gibi edim modalitelerine⁴ uygun olması gerekmektedir. Bu modalitere uygun olmaması halinde hiç yahut gereği gibi ifa edilemeden bahsedilecektir⁵. Hukuk sistemimizde ifa engelleri; temerrüt, ifa imkansızlığı ve gereği gibi olmayan kötü ifa (akdin müspet ihlali⁶) olarak ayrılmaktadır⁷. Ayıplı maldan sorumluluk halinde borçlu (satıcı), borcunu gereği gibi ifa etmemesi sebebiyle sorumlu olmaktadır. Bu çerçevede edimin ayıplı ifası kötü ifa edilmesi anlamına gelmektedir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yukarıda yer verilen yapıdan farklı bir yaklaşım söz konusudur. Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere TKHK m. 8 ve TKHK m. 13 kapsamında sözleşmeye konu malın süresi içerisinde ifa edilmemiş olması halinde de ayıplı ifa hükümlerinin uygulanması düzenlenmiştir. Ayrıca malın monte edilmeden teslim edildiği ve montajın satıcının sorumluluğunda bulunduğu durumlarda montaj sırasında ortaya çıkan sorunlar da ayıp kapsamında ele alınmıştır⁸. Doktrinde yer alan bir görüş; 6502 sayılı Kanun'un düzenlemesinden yola çıkarak, sözleşmeye uygunluk kavramı çatısı altında hiç ifa etmeme, ayıplı ifa, eksik ifa gibi ihlallerin de ayıp hükümlerine tabi tutulduğu, bu sebeple de imkânsızlık, temerrüt, aliud ifa⁹ hallerinde de ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine başvurulabileceği ileri sürmektedir¹⁰. Doktrinde yer alan diğer bir görüş ise; hizmet sağlayıcısının yahut satıcının edimini hiç ifa etmediği hallerde yahut edimini ifa etmekle birlikte, ifayı sözleşme tarafı olan tüketici dışında başka bir kişiye yaptığında veya ediminin ifasını sözleşmede kararlaştırılan yerden başka yerde yaptığında da aslında gerçek anlamda bir ifa bulunmadığından, ayıplı hizmetten yahut ayıplı maldan sorumluluk kuralları uygulanmayacağını yalnızca geç ifa halinde bu kuralların gündeme geleceğini, kanun metninin dar yorumlanması gerektiğini belirtmektedir¹¹.

Kanaatimizce ikinci görüşün uygulama alanı bulması hukuk sitemimize daha uygun olacaktır. Kaldı ki Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun içerisinde ayıplı mal tanımlanırken ve ilgili hükümler düzenlenirken “tüketiciye teslim anı” ifadesi ve “sözleşmeye aykırı mal” ifadeleri kullanılmıştır.

⁴ Kavram için bkz. Aydın Zevkliler, Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, 2016, s. 148.

⁵ Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 313.

⁶ Rona Serozan, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, 2016, İstanbul, §18.

⁷ Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 373. Eren eserinde kötü ifa üst başlığı yerine gereği gibi ifa etmeme üst başlığını kullanmış, kötü ifayı ise alt başlık olarak kullanmıştır, bkz. Eren, a.g.e., s. 1049.

⁸ Söz konusu düzenleme ile 1999/44 sayılı AB yönergesinin 2. maddesinin 5. paragrafına paralel olarak düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31999L0044>

⁹ Sözleşmede kararlaştırılmış olandan başka bir şeyin ifa edilmesi durumunda aliud ifadan söz edilecektir.

¹⁰ Zevklililer, Özel, a.g.e., s. 150; Aydoğdu, a.g.e., s. 133.

¹¹ Aydın Zevkliler, Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Ankara 2017, s.117; Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. 1, 3. Bası, İstanbul 2013, s. 71; Murat İnceoğlu, “Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu”, **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı (Makaleler-Tartışmalar)**, İstanbul 2015, s. 164, 27.dpnt.; Sezer Çabri, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kiraya Veren Ayıptan Sorumluluğu**, Ankara, 2013., s. 101.